

Brezpilotni letalniki – odprta pravna vprašanja: kako se sploh lotiti pravnega urejanja povsem novega področja?

Aleksander ČIČEROV

Izvleček: Troti so dejstvo. Letijo povsod in motijo civilno letalstvo. Kako pravno urediti letenje trotov, da bodo zadovoljni tisti, ki bi radi leteli z njimi, in kako zagotoviti varnost zračne plovbe?

Ključne besede: letalnik, trot, ICAO, EUROCONTROL, nacionalna zakonodaja, pojmovna zmeda

■ 1 Uvod

Pravniško društvo Ljubljana (PDL) je 10. septembra letos pripravilo predavanje dr. Igorja Beliča, predsednika strokovnega sveta Inštituta za forenziko informacijskih tehnologij z naslovom: Brezpilotni letalniki – odprta pravna vprašanja: (kako) se sploh lotiti pravnega urejanja povsem novega področja? Tema, ki je na prvi pogled zelo tehnična, je pritegnila relativno majhen krog članov Pravniškega društva Ljubljana, hkrati pa je bila dovolj zanimiva, da je omogočila živahno razpravo. V uvodnem predstavitvenem delu je predsednik PDL, ki je tudi sam želel postati pilot, demonstriral udeležencem polet sobnega letalnika, predavatelj pa je pokazal tudi nekaj kratkih filmov o uporabi letalnikov danes.

■ 2 Pojmovna zmeda

Predavatelj je sicer prisotnim povedal, da se sicer za poimenovanje

»pojava« uporabljajo več izrazov, kot na primer: letalnik, brezpilotno daljinsko pilotirano letalo, letalo brez pilota, dron, trot, brezpilotnik, vojaško letalo brez pilota, letalnik brez pilota. V nadaljevanju je uporabljal angleški izraz »dron«, ki pomeni v slovenščini »trot« (zoološko: čebelji samček). O trotih smo pisali že v decembrski številki Ventila.¹

■ 3 V čem je problem trotoev?

Danes so troti igrčke za velike otroke! Z njimi so začeli Izraelci, kmalu je ameriška industrija ugotovila, da bi se te igrčke lahko dobro prodajale, zanje pa se je začela zanimati tudi vojaška industrija. Ugotovila je, da bi z njimi lahko izvajali učinkovit nadzor, izvidovanje in obveščanje.

Vojaški dron (brezpilotno letalo)

Mag. Aleksander Čičerov, univ. dipl. pravnik, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za strojništvo

¹ Glej A. Čičerov, Laserji in troti – od otroških igrčk do terorizma, Ventil, december 18/2012/6, str. 485.

Seveda pa tudi civilna sfera ni ostala imuna. Avtor ne dvomi, da je njihova uporaba vsestranska in koristna, če bo ustrezno urejena.²

■ 4 Zračni promet s troti

Troti se premikajo po zraku in lahko spreminjajo smer in višino leta. Toda niso edini, ki letijo v zraku! V najslabšem primeru bi morali piloti teh brezpilotnih letal (kajti to so letala)³ o svoji dejavnosti obvestiti kontrolo letenja, ki bo poskrbela, da v tistem zračnem prostoru ne bo drugih letal. Tako se v zračnem prostoru posamezne države srečujejo civilna letala, ki so dolžna spoštovati pravila letenja, in troti ljubiteljev letenja oziroma izpopolnjeni in dobro opremljeni (beri: oboroženi) vojaški troti.

■ 5 Trenutna mednarodna ureditev letenja s troti

Vprašanje predavatelja, kako se sploh lotiti pravnega urejanja povsem novega področja – letenja s troti, je nalletelo na širok odmev. Nekateri so se zavzeli za prepoved letenja (letenje s troti in opazovanje s kamero posega v človekovo zasebnost), drugi pa so menili, da je letenje sicer potrebno urediti/omejiti, vendar na ustrezen način, ki bo omogočal posamezniku, da uresniči svojo željo po letenju, skupnosti pa, da bo varna.

Avtor tega prispevka je v razpravi predvsem poudaril, da področje troto ni povsem neurejeno. Že Čikaška konvencija v 8. in 35. členu ureja letenje zrakoplovov brez pilota. 8. člen

Kvadrokopter

namreč določa: »Noben zrakoplov, ki lahko leti brez pilota, ne sme brez posebnega dovoljenja preleteti ozemlja druge države. Vsaka država pogodbenica se obvezuje zagotavljati, da bodo v predelih, kjer poteka civilni zračni promet, poleti zrakoplovov brez pilota tako nadzorovani, da se prepreči nevarnost za civilne zrakoplove.«

Zgoraj smo omenili mednarodno zakonodajo, ki zavezuje tudi Slovenijo kot članico Mednarodne organizacije civilnega letalstva (ICAO). Slovenija pa mora upoštevati tudi evropsko zakonodajo. Troti niso samo »nadloga« Slovenije, ampak cele Evrope. EUROCONTROL, organizacija za varnost zračne plovbe, je pripravila 31 priporočil, ki bodo vojaškim brezpilotnim letalom omogočala neomejeno uporabo civilnega zračnega prostora. Žal pa EUROCONTROL nima zakonodajne moči, zato bo odprtost zračnega prostora za trote ostala domena vsake države posebej. EUROCONTROL sicer meni, da bi troti lahko le-

teli v civilnem zračnem prostoru, če:

- njihova uporaba ne bo zmanjšala varnosti drugih (zračnih) plovil,
- bodo pravila za letenje enaka za vse trote,
- bo kontrola letenja ravnala s troti enako kot z letali s posadko,
- bo imel trota svojega pilota, ki bo zanj odgovoren tudi ob zasilnem pristanku,
- se bo ob izgubi komunikacije med trotom in pilotom trota avtonomno vrnil na izhodišče,
- bo imel pilot trota rezervno možnost komunikacije s kontrolo letenja,
- urjenje pilotov obsega tudi postopke v sili.

Poleg mednarodne zakonodaje pa je potrebno upoštevati še slovenski Zakon o letalstvu in ustrezno uredbo, ki bo konkretizirala uporabo in letenje s troti. Zakon o letalstvu je trenutno v fazi priprave ustreznih sprememb in dopolnitev, podzakonskega akta, ki bi podrobno urejal to področje, pa posledično še ni.

Pilotless aircrafts – Open legal questions: How to tackle a legal regulation of an entirely new subject?

Summary: Drones are a fact. They fly everywhere and trouble the civil aviation. How to tackle a legal regulation concerning the flying of drones to satisfy those who wish to fly them, and how to assure the safety of air navigation?

Keywords: aircraft, drone, ICAO, EUROCONTROL, national law, abstract confusion

² Nemški DHL preizkuša poštno trote. Glej Delo, 27. september 2015, Barbara Kremžar: Neznani leteči predmeti? Ne, poštni troti. Zanimiv je tudi članek M. Štefančiča Prihodnost dela, Mladina 37/11. 9. 2015 (str. 46–49), ki prikazuje delovne razmere v Amazonu in uporabo dronov pri dostavljanju poštnih pošiljk. Seveda so delavci zaradi dronov ob službo.

³ Letalo je zrakoplov na motorni pogon, težji od zraka, ki dobi vzgon v letu zaradi aerodinamičnih reakcij na svoje površine; zrakoplov je vsaka naprava, ki se lahko obdrži v atmosferi zaradi reakcije zraka na zemeljsko površino; glej: A. Čičerov, Mednarodno letalsko pravo, Uradni list, Ljubljana 2009, str. 58, 60.